

INTERVIEW

Liefde is cultuur

Abir Sarras over het educatieve platform 'Al-Hubb Thaqafa'

Lucia Admiraal

Sinds 2014 richt het Arabischtalige online platform 'Al-Hubb Thaqafa' (Liefde is cultuur) zich op seksuele voorlichting voor de Arabische wereld. Betrouwbare informatie en plezier in relaties en seks staan voorop. De content is soms taboedoorbrekend, terwijl politiek en religie zorgvuldig worden vermeden. Abir Sarras (Jeruzalem, 1975), journalist bij RNW Media en medeoprichter en manager van het platform, vertelt op haar kantoor in Hilversum over zes jaar Al-Hubb Thaqafa en de uitdagingen waar het platform voor staat.

'*Ya buwayda, ya buwayda, ana get!*' (Eitje, ik kom eraan!) Een zaadcel met glimmende ogen zwemt tegen een rode achtergrond op 'buwayda' af, een eicel met een zwart brilletje, roze wangetjes en een spiegelkje in de hand. 'Ben je alleen, of kom je met heel veel anderen zoals iedere keer?', vraagt ze in Egyptisch dialect, terwijl ze een blik in het spiegelkje werpt. De zaadcel, met de anderen in zijn kielzog, is ervan overtuigd dat hij haar zal bereiken, maar dan wordt plots de toegang tot het eitje geblokkeerd door een zware deur. Hier verandert de cartoon in een beknopte factsheet over de morning-afterpil.

*Ei- en zaadcellen
als stripfiguurtjes*

Ei- en zaadcellen als stripfiguurtjes, converserend in Egyptisch dialect: het is een van de manieren waarop Al-Hubb Thaqafa informatie over seks en seksualiteit op een lichtvoetige manier overbrengt. In een ander populair filmpje, 'Feiten over het lichaam van de vrouw', passeren groente- en fruitsoorten in allerlei formaties de revue, om de diversiteit van vrouwenlichamen te illustreren

Abir Sarras. Foto: RNW Media

en de kijkers zich ervan bewust te maken dat de lichamen uit pornofilms geen afspiegeling vormen van de realiteit. Het team achter het platform gebruikt met opzet aansprekende content voor moeilijke onderwerpen of taboes. Het fruit vormt bovendien een alternatief voor het tonen van lichaamsdelen, wat aan censuur onderhevig is en kijkers mogelijk zou choqueren.

Afgezien van deze lichtvoetige content hebben de meeste video's een serieuzere insteek. Op het YouTube-kanaal en de Facebookpagina staan talloze filmpjes waarin verschillende vrouwelijke en mannelijke presentatoren en experts uit de Arabische wereld uiteenlopende thema's behandelen. Een van hen is de beroemde Egyptische relatie-expert Marwa Rakha. Daarnaast zijn er gespeelde scènes over verlangen, intimiteit en seksuele intimidatie. Op de website zijn fora aanwezig waar gebruikers anoniem vragen kunnen stellen en adviezen kunnen inwinnen, van elkaar en van de beheerders. Een team van psychologen en artsen van het platform geeft antwoord, maar geen sturend advies.

Al-Hubb Thaqafa wordt uitgevoerd door een team in Caïro en gecoördineerd vanuit Hilversum. Het is onderdeel van het mondiale programma 'Love Matters' van RNW Media, dat eerder projecten startte in onder meer India en

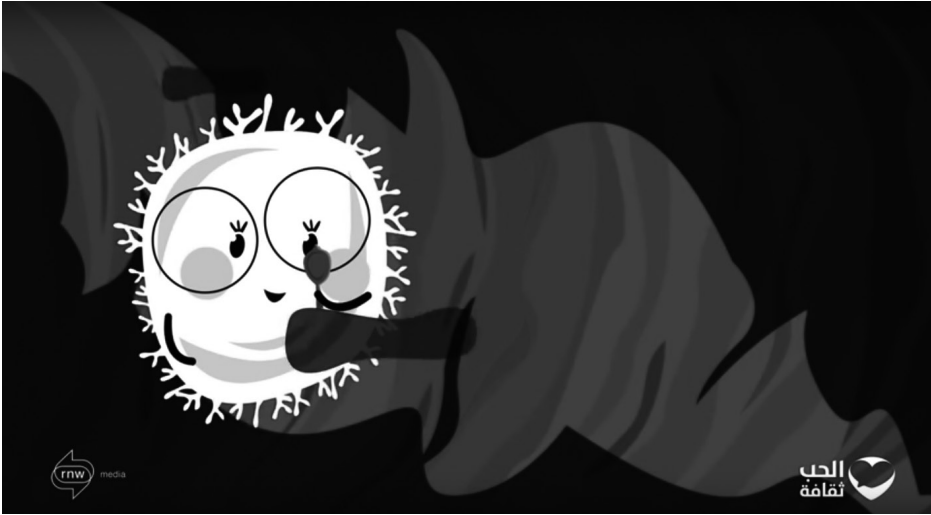
Kenia. In 2019 had de website van het Arabische platform 7,5 miljoen bezoekers (op een totaal van 29 miljoen sinds 2014), waarvan 30 procent uit Egypte en 70 procent uit de rest van de Arabische wereld, maar ook uit Turkije en Duitsland, waar grote groepen migranten en vluchtelingen wonen.

Abir Sarras is regiomanager Noord-Afrika voor RNW Media, en binnen Love Matters verantwoordelijk voor de coördinatie van het team van tien werknemers in Egypte. Ze werkte eerder als journalist bij de Arabische afdeling van Radio Nederland Wereldomroep, tot de journalistieke omroep in 2012 werd opgeheven vanwege de intrekking van financiering. In 2013 ging RNW Media verder als ngo gericht op internationale programma's voor jongeren en het creëren van platforms voor sociale verandering. 'Een wake-upcall voor RNW', noemt Sarras de omslag nu, 'om ons af te vragen waar we echt het verschil konden maken.' Voorafgaand aan de lancering van Al-Hubb Thaqafa in 2014 werd een vooronderzoek gedaan in Egypte middels een enquête en focusgroepen. Hieruit volgde onder andere het besluit, op aanraden van veel jonge deelnemers aan het onderzoek, om religie en religieuze opvattingen over seksualiteit buiten beschouwing te laten, en de focus te leggen op medische en wetenschappelijke informatie.

Als journalist voor RNW had Sarras eerder geschreven over seksualiteit en seksueel geweld. Maar er was ook een meer persoonlijke motivatie om Love Matters Arabic te helpen opzetten. Sarras, die sociale wetenschappen studeerde aan de Universiteit van Amsterdam en communicatie en journalistiek in Indiana in de Verenigde Staten, groeide op in de Palestijnse stad Beit Jala, nabij Bethlehem. Hier ondervond ze, vertelt ze, een totaal gebrek aan seksuele voorlichting. Toen de enige biologieleerles over seksualiteit werd afgeblazen vanwege de politieke onrust van de Eerste Intifada, waren zowel de docent als de leerlingen opgelucht. Ze vertelt dat ze pas in de twintig was toen ze zich realiseerde dat het Arabische woord *bazr* clitoris betekent. Sarras: 'We hadden geen idee hoe we over seks moesten praten. Het was echt door een gebrek aan kennis dat ik zelf geïnteresseerd raakte in dit onderwerp.'

Waarom werkt het team achter Love Matters Arabic vanuit Egypte?

'In Egypte is er meer openheid over seksualiteit ten opzichte van andere landen in het Midden-Oosten. Daarnaast heeft Egypte een enorme bevolking en speelt het land een centrale rol in de Arabische wereld door de media, cultuur, en de taal. Egyptisch Arabisch wordt overal begrepen. Bovendien komen veel van onze ideeën over seksualiteit uit Egyptische media en films, net als grapjes die we in ons dagelijks leven gebruiken. Toen ik opgroeide in Palestina citeerden we in bepaalde situaties bijvoorbeeld Adel Imam [een beroemde Egyptische acteur, red.]. Egypte is alleen niet het meest gemakkelijke land om in te werken.'

Filmstill uit 'Een eenvoudige uitleg over de werking van de morning-afterpil', 30 september 2018.

Bron: YouTube-kanaal Love Matters Arabic, Al-Hubb Tbaqafa

Is het voor het lokale team de afgelopen jaren moeilijker geworden om te opereren in Egypte onder de repressieve regering van president Abdel Fatah al-Sisi?

'We zijn heel voorzichtig met wat we publiceren in verband met censuur en kritiek. Maar zolang je in Egypte geen onderwerpen als burgerlijke vrijheden en democratie aanstipt, dan ben je oké. Ironisch genoeg ondervinden we nog de meeste censuur van Facebook. Daarnaast heeft Egypte een enorme bevolking en een groot probleem met gezinsplanning. Als daar niets aan gedaan wordt, heeft het land volgens de Egyptische Population Council in 2050 een bevolking van 150 miljoen. Het is dus in het beste belang van de regering om mensen te onderwijzen over seks en geboortebeperving. Wanneer we onszelf introduceren in Egypte, zeggen we dan ook dat we een 'reproductive health project' zijn. Verder zijn we vanaf dag één 'onder de radar' gebleven omdat je in Egypte als ngo geregistreerd moet staan en daarmee onder strenge controle valt.'

Is er kritiek op het feit dat het programma wordt aangestuurd vanuit Hilversum?

'Het hele team dat Love Matters uitvoert zit in Egypte, maar het project wordt nog steeds vanuit Hilversum gecoördineerd. Dat is simpelweg om veiligheidsredenen. Als Love Matters een Egyptische website zou zijn, valt deze onder de mediawetgeving daar. De ruimte en vrijheid voor media in Egypte wordt steeds beperkter.¹ Het is dus echt uit voorzichtigheid dat we alle media en de infrastructuur van het project in Nederland houden. We zijn ook niet geregistreerd in Egypte als een ngo, maar als een ontwikkelingsorganisatie onder een overkoepelend bedrijf in Egypte. Zij bieden ons de mogelijkheid om legaal te werken in Egypte.'

Filmstill uit 'Tien feiten over het lichaam van de vrouw', 20 oktober 2019. Bron: Facebookpagina Love Matters Arabic, Al-Hubb Thaqafa

Na de Arabische Lente in 2011 en het vertrek van president Mubarak was er in Egypte veel meer openheid en publiek debat, waaronder discussie over thema's als seksualiteit en seksuele intimidatie. Tijdens de revolutie vonden afschuwelijke maagdelijkheidstesten bij vrouwelijke demonstranten plaats door het leger in het Egyptisch Museum, en aanrandingen en verkrachtingen op het Tahrirplein, maar we zagen ook de opkomst van 'anti-harassmentgroepen' tijdens demonstraties en in de metro. Heeft de Arabische Lente in jouw optiek een positief effect gehad op de manier waarop er over seksualiteit wordt gesproken?

'Als je, ondanks het falen van de Arabische Lente, naar de successen van de opstanden kijkt, dan kun je in het geval van de Egyptische revolutie zeggen dat er veel meer ruimte kwam om over seksuele rechten en vrouwenrechten, seksualiteit en relaties te praten. De maagdelijkheidstesten en ander geweld tegen vrouwelijke activisten, zoals Samira Ibrahim, hebben daar uiteindelijk ook aan bijgedragen. Er is heel veel gebeurd sinds we in 2014 online zijn gegaan. Het boek van Shereen El Feki *Sex and the Citadel* kwam uit en er verschenen platforms zoals *Abwaa* [zie het interview met Esra'a Al Shafei in deze *Zem-Zem*, red.], *Ma3louma* van OneWorld, en *Raseef22*. Het Goethe-Instituut startte onlangs een online platform, *jeem.me*, over gender en seksualiteit, hoewel de website drie weken nadat het platform online was gegaan al werd geblokkeerd in Egypte. Al deze projecten laten zien dat er meer ruimte aan het ontstaan is om seks en seksualiteit te bespreken in de publieke ruimte.'

In discussies over het thema gender en seksualiteit in het Midden-Oosten en

Noord-Afrika worden (westerse) noties van seksuele vrijheid soms als barometer gezien voor vooruitgang, democratie en vrijheid in de Arabische wereld'. In westerse media en debatten worden seksuele taboes en gebrek aan seksuele vrijheid in de Arabische wereld vaak gekoppeld aan stereotypen over islam, religieus conservatisme, de positie van vrouwen, etc. Hoe verhoudt Love Matters zich tot het mogelijke spanningsveld tussen het doel om informatie te bieden en taboes te doorbreken aan de ene kant, en negatieve stereotypen over de Arabische wereld rondom seks en seksualiteit aan de andere kant?

'Ik begrijp je vraag, en het is denk ik ook goed om te vragen waarom RNW Media, een Nederlandse organisatie, geïnteresseerd zou zijn in seksuele voorlichting in de MENA-regio, maar ons project wordt echt gedreven door lokale

'Gezonde relaties zijn een gedeelde verantwoordelijkheid'. Bron: Facebookpagina Love Matters Arabic, Al-Hubb Thaqafa

belangen. Het heeft een medische grondslag en is sterk gericht op het recht op informatie en het recht van ieder individu om lief te hebben en geliefd te zijn. We zijn niet bezig met hoe de westerse wereld seksualiteit in de Arabische wereld portretteert en om te veranderen hoe mensen in het Westen over mensen in de Arabische wereld en seksualiteit denken. Dat zijn interessante thema's om van buitenaf te bekijken, maar de 'gewone man' in de Arabische wereld is daarin niet geïnteresseerd. We willen zorgen dat mensen zich gesterkt voelen, dat zij in staat zijn om over hun verlangens te communiceren met hun partner en te onderhandelen over hun relaties. Misschien is het een oriëntalistisch beeld dat er veel niet kan op het gebied van seksualiteit, want wat er in werkelijkheid gebeurt is totaal anders. Het is een feit dat de Arabische wereld een gebrek aan fatsoenlijke seksuele voorlichting heeft, zowel op scholen als thuis, en Love Matters probeert dat gat op te vullen.'

*Er is meer ruimte
om seks te bespreken*

Een kwestie die veel internationale aandacht krijgt is de in Egypte wijdverspreide praktijk van FGM (Female Genital Mutilation). In Egypte stierf een paar dagen geleden [februari 2020, red.] nog een twaalfjarig meisje tijdens een FGM-operatie. Hoe gaat Love Matters Arabic met dit onderwerp om?

'De timing van deze gebeurtenis kon niet slechter zijn, want 6 februari is ook de International Day of Zero Tolerance for Female Genital Mutilation. Het is een enorm probleem in Egypte. Hoewel de praktijk wettelijk is verboden, wordt het nog steeds veel gedaan. Door zowel dokters als families wordt FGM als een medische ingreep gepresenteerd die ook medische redenen zou hebben. Ons standpunt is dat FGM niet medisch is en dat niemand aan deze praktijk onderworpen zou moeten worden. Het is een verschrikkelijke misdaad en het verwondt een vrouw. We hebben hard nagedacht over hoe we dit thema zouden behandelen. Het wordt ook vaak genoemd, door zowel mannen als vrouwen, als reden voor een stukgelopen relatie. Maar ons perspectief is dat er leven is na FGM. We proberen het niet wit te wassen door te zeggen dat alles wel goed komt na een operatie. Op ons platform laten we zien dat het, zelfs als je deze vreselijke praktijk hebt ondergaan, nog steeds mogelijk is om seksueel plezier te hebben. We gebruiken ook geen nare beelden om vrouwen niet verder te traumatiseren, maar tonen bijvoorbeeld een bloem of een appel om de fysiologie van de ingreep uit te beelden. We proberen vrouwen echt hoop te geven. We hebben in het verleden ook de discussie geopend over clitorale hersteloperaties. Iemand verbonden aan de Universiteit van Caïro bood deze hersteloperaties gratis aan, dus wij creëerden een platform waar vrouwen vra-

قولي لا للتحرش في مكان العمل

#خدي_حقك_متخافيش

'Zeg nee tegen seksuele intimidatie op de werkvloer'. Bron: Facebookpagina Love Matters Arabic, Al-Hubb Thaqafa

gen konden stellen, een video van een ervaringsdeskundige konden bekijken, en in contact konden komen met andere vrouwen.'

Wat me opviel bij het zien van de content en video's op de website en het YouTube-kanal van Love Matters Arabic, is dat deze met name heteronormativiteit uitdragen, terwijl het project onder meer beoogt om non-heteroseksuele relaties bespreekbaar te maken. Hoe navigeren jullie tussen het doel om taboes te doorbreken en 'low profile' te blijven?

'We hebben zeker ruimte op het platform voor het thema lhbtq. We hebben een keer deelgenomen aan een IDAHOT-campagne [internationale dag tegen homofobie en transfobie, red.], en niemand heeft ons daarop afgerekend. Maar

we benadrukken deze thema's niet sterk omdat we eerst een veilige omgeving willen creëren om over een onderwerp als gender te praten. Zet ik een regenboogvlag op onze website waardoor deze mogelijk wordt geblokkeerd in Egypte, of opereer ik onder de radar en creëer ik nog steeds die ruimte? Toen het platform online kwam in 2014 zeiden sommige activisten dat we niet moedig genoeg waren. We zouden homoseksualiteit niet openlijk genoeg bespreken, of andere grenzen verleggen. Onze reactie was dat we wel meer grenzen kunnen verleggen, en veel aandacht genereren, maar dat dit ons alleen negatieve aandacht oplevert. We moeten langzaam beginnen, van binnenuit. Het klinkt vreselijk, maar vanuit redactioneel perspectief moet ik beslissen wie mijn beoogde publiek is. Ik hou er altijd rekening mee dat we te maken hebben met een enorm beperkende omgeving en massa's jonge mensen die geen toereikende seksuele educatie hebben gehad en niet weten hoe hun lichaam werkt en wat zij voelen. Zij zijn het beweegbare midden, de massa mensen die we moeten bedienen.'

We moeten langzaam beginnen

Is die meerderheid ook iets waar jullie over nadenken bij het creëren van de content, zoals video's en afbeeldingen? Toen ik jullie filmpjes bekeek lette ik er bijvoorbeeld op of vrouwen daarin een hoofddoek droegen of niet, wat slechts in sommige filmpjes het geval was. Je kunt zeggen, we hebben het niet over religie, maar je wilt ook dat mensen zich herkennen in de content.

'Dat is een van de kritiekpunten die we hebben gekregen, dat de grote meerderheid van de meisjes en vrouwen in Egypte een hoofddoek draagt en de vrouwen in onze video's en afbeeldingen vaak niet. We denken er zeker over na en proberen beelden en modellen te gebruiken die er uitzien zoals wij. Wanneer we een fotoshoot doen, of een artikel publiceren met 'tien tips voor het behandelen van je vrouw', dan zetten we daar geen afbeeldingen van een blond meisje bij. Met ons beeldmateriaal willen we geen uniform beeld opleggen, maar allerlei uiterlijke kenmerken laten zien.'

Sarras laat het online forum zien waar gebruikers vragen kunnen stellen en wijst op een apart tabje over homoseksualiteit. In een reactie van een gebruiker staat het woord *luwat* voor homoseksuelen, afgeleid van de Bijbelse figuur Lot. Het brengt ons op het thema taal en de connotaties van Arabische termen rond seks en seksualiteit.

In een eerder interview met The Broker Online noemde je het Arabisch een 'masculiene taal' en vertelde je dat Love Matters Arabic bewust de vrouwelijke vorm van

Arabische werkwoorden gebruikt, alsook de wij-vorm, om het gevoel van gemeenschap en gelijkheid uit te dragen.

‘Ja, en ook om te benadrukken dat er wat betreft seksualiteit geen afstand is tussen mij en jou. We zijn geneigd te praten over de ander, alsof wat je bespreekt niet over jezelf en over ons allemaal gaat, maar over hem of haar. Maar het gaat over ons, en onze lichamen. Verder merkten we toen we begonnen dat veel mensen zich comfortabeler voelen om Engelse termen te gebruiken wanneer zij over seksualiteit praten dan Arabische. Als je in het Engels over seksualiteit praat is dat op zich niet erg, maar je gaat het dan toch geleidelijk aan met westerse seksualiteit associëren, alsof seks iets is dat westerlingen doen, en Arabieren niet. Dus proberen we ons Arabische woorden toe te eigenen om ons comfortabeler te voelen met onze eigen taal. Dit doen we door woorden te introduceren die misschien geen onderdeel zijn van onze dagelijkse taal, maar waar mensen zich wel prettig bij voelen wanneer zij deze gebruiken.’

Sommige termen die worden gebruikt in de video's en andere content lijken best complex. Als je een breed publiek wilt bereiken, hoe ga je dan om met de al bestaande termen, en het introduceren van nieuwe termen die ook verwarring kunnen oproepen?

‘In het geval van de gebruiker die *luwat* gebruikte, reageerden wij door te benadrukken dat wij dat woord niet gebruiken, en erop te wijzen dat wat hij bedoelt *mithliyya jinsiyya* is, een neutralere term voor homoseksualiteit. We zijn dus heel bewust bezig om het woordgebruik van mensen te veranderen. Zelfs het woord voor genot, *mut'a*, is problematisch, aangezien dit de connotatie heeft

*We zijn bezig om
woordgebruik te
veranderen*

van *nikah al-mut'a*, het genotshuwelijk. Een ander voorbeeld is het Arabische woord voor masturbatie: *istimna*. Het zou heel raar zijn om over masturbatie bij vrouwen te praten gebruikmakend van de term *istimna* – en dat is nog een aardig woord – dat verwijst naar sperma. Wij zeggen: je kunt het woord *instimna* niet gebruiken voor vrouwen, omdat vrouwen feitelijk geen sperma hebben. Dus hebben we het bij vrouwen over *imta' al-dhat*, wat zelfbevrediging betekent. Dat is geen gebruikelijke term in de Arabische wereld, maar wij staan erop om het te gebruiken.’

Creëert dat onbegrip?

‘Nee. Wanneer onze redacteuren artikelen of reacties plaatsen gebruiken we soms verschillende woorden. We laten bijvoorbeeld de Arabische term *jins* (seks) volgen door *sk*s tussen haken, zoals het Engelse woord *sex* geschreven wordt. Of *nik*, een Arabisch woord voor seks dat veel in het dagelijkse taalgebruik voorkomt. We zetten deze woorden, samen met de termen die wij verkie-

zen, niet alleen online in om bewustzijn te creëren, maar ook om gebruikers op internet aan te trekken die verschillende zoektermen gebruiken. Voor ons is het een bijkomend voordeel wanneer iemand die wellicht op zoek was naar porno, op ons platform eindigt en daar de juiste educatie vindt.’

Website: <https://lmarabic.com/>

Lucia Admiraal is redacteur van *ZemZem*.

Noten

1 In augustus 2018 nam de Egyptische president Sisi twee wetten aan onder het mom van het bestrijden van ‘terrorisme’ en ‘nepnieuws’ die het voor journalisten en onafhankelijke media in Egypte nog moeilijker maakten om te opereren. Een nieuwe mediawet scherpste de regels voor officiële registratie als medium aan, en maakte de controle en blokkade mogelijk van socialmedia-accounts, blogs en persoonlijke websites met meer dan 5000 volgers. Een ‘cybercrimewet’ maakte het onder meer mogelijk om websites te blokkeren waarvan de content wordt gezien als een ‘bedreiging van de nationale veiligheid’.